

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Tarkentavat kysymykset

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Vapaa-ajattelijain liitto ry edistää toiminnassaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja kiinnittää huomiota erityisesti uskonnottomien, uskonnollisiin yhteisöihin kuulumattomien edelleen eriarvoistavaan kohteluun monissa ihmiselämän tilanteissa sekä varhaiskasvatuksessa ja perus- ja lukio-opetuksessa. Lisäksi useat liiton jäsenjärjestöt harjoittavat hautaustoimea ja tarjoavat uskonnottoman vaihtoehdon, mutta eivät saa minkäänlaista tukea yhteiskunnalta. Toiminnastaan huolimatta Vapaa-ajattelijain liitto ry on jätetty kokonaan vaille toiminta-avustuksia vuodelle 2024, mikä on syrjivää. Kun Euroopan unionin peruskirjan 17. Artikla velvoittaa vuoropuheluun kirkkojen, uskonnollisten yhdyskuntien ja tunnustuksettomien katsomuksellisten yhteisöjen kesken, Suomessa valtiovallan tulisi myös tähän ajatukseen nojaten ryhtyä taas tukemaan myös uskonnottomien ihmisoikeusjärjestöjen toimintaa, joka tähtää syrjinnän vähentämiseen ja ehkäisyyn sekä katsomusdialogiin.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Vapaa-ajattelijain liitto ry uskonnottomien henkilöiden etu-, ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestönä toteaa seuraavaa:

Ketään ei saa syrjiä uskonnon tai vakaumuksen perusteella. Tämä tarkoittaa myös uskonnottomuuteen liittyvän syrjinnän kieltoa. Tämä koskee kaikkia Suomessa asuvia ja olevia, myös turvapaikanhakijoita ja maahan muuttaneita ihmisiä. Heitä ei pidä oletetusta lähtömaasta riippuen rodullistaa, olettaa eikä leimata esimerkiksi islaminuskoisiksi tai muun tunnetun uskontokunnan edustajaksi.

Maahan muuttanutkin voi edustaa mitä tahansa uskontoa tai olla uskonnoton. Jokaista on kohdeltava yksilönä, tekemättä oletuksia heidän taustansa perusteella. Uskonnottomuuteen

liittyvän syrjinnän tunnistamiseksi, poistamiseksi ja ehkäisemiseksi tulee työskennellä suunnitelmallisesti.

Viranomaisten sekä oppilaitosten yhdenvertaisuussuunnitelmissa pitää kiinnittää huomiota uskonnottomuuteen liittyvän syrjinnän ehkäisyyn käytännössä. Erityinen huomio tulee kiinnittää varhaiskasvatuksen uusien yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen.

Päivähoidossa ja kouluissa tulee kunnioittaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden linjausta ”uskonnolliseen, katsomukselliseen ja puoluepoliittiseen sitouttamattomuuteen”. Tämän vuoksi päiväkodeissa ja kouluissa ei pidä sallia uskonnollista lähetystyötä eikä sisällyttää niiden vuosisuunnitelmiin ja päiväohjelmaan uskonnollisia tilaisuuksia, kuten ”kevätkirkko” tai ”joulukirkko”. Yhteinen kevätjuhla tai joulujuhla ovat eri asioita kuin uskonnolliset tilaisuudet.

Pidättäytymällä vain kaikille sopivaan ohjelmaan, vältetään lasten jakamista kahteen ryhmään. Huoltajien pakottaminen julkiseen uskonnolliseen tai vaihtoehtoisen tilaisuuden valintaan lastensa kautta rikkoo arkaluontoisen tiedon yksityisyyden suojaa. Jos koulupäivän ohjelmaan otetaan ja tarjotaan enemmistökirkon uskonnollisia tilaisuuksia, se voidaan kokea painostuksena osallistua niihin. Huoltajat voivat myös pelätä valintojensa suuntaan tai toiseen altistavan lapsensa kiusaamiselle ja syrjinnälle. Siksi uskonnolliset tilaisuudet tulisi pitää koulutyön ja päiväkotipäivän ulkopuolella. Samalla henkilöstön työaika säästyy kaikille yhteisen toiminnan kehittämiseen.

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka soveltuu periaatteessa kaikille. Siihen kohdistuu kuitenkin rakenteellista syrjintää, sillä sen opiskelu ei ole sallittu evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon jäsenille. Tämä rikkoo yhdenvertaisuutta ja on lapsen oikeuksien sopimuksen 2. artiklan vastainen. Elämäkatsomustiedon opiskelu tulisi sallia kaikille pikaisesti lyhyellä muutoksella perusopetus- ja lukiolakeihin.

Kunnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota ja panostaa elämäkatsomustiedon opetuksen laadukkaisiin järjestelyihin oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Tällä hetkellä liki 3000 lasta on peruskoulun katsomusaineiden opetuksen ulkopuolella ja saa oman uskonnollisen yhdyskunnan opetusta. Mielestämme koulun ei pidä suosia tällaista kouluopetuksen ulkopuolista uskonnollisen yhdyskunnan järjestämää uskonnonopetusta sillä, että oppilas vapautetaan kouluopetuksesta. Tämä on tärkeää myös maahan muuttaneiden perheiden lasten kannalta. Kun kaikki oppilaat alkavat osallistua johonkin katsomusaineen opetukseen, luontevaksi vaihtoehdoksi tulee eri uskontoihin nähden puolueeton elämäkatsomustieto. Tässä muutoksessa elämäkatsomustiedon kattavaan tarjontaan tarvitaan myös valtion avustusta kunnille.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Eriarvoistavia rakenteita Suomessa löytyy myös hautaustoimessa. Vapaa-ajattelijain liitto ry katsoo, ettei hautaustoimi ja siihen liittyen yksittäisen ihmisen kuolemaan ja hautaamiseen liittyvät asiat ole pelkästään yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvaa toimintaa, vaan sitä säätelee hautaustoimilaki. Valtiovalta on ulkoistanut hautaustoimen luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle ilman tarkempaa vaatimusta yhdenvertaisuuslain noudattamisesta. Niinpä uskonottomien ja muiden luterilaiseen kirkkoon kuulumattomien vainajien ja heidän omaistensa kohtelu vaihtelee seurakunnittain. Syrjintä on laajaa erityisesti vainajan jäähyväistilaisuuden järjestämisessä. Suuri osa seurakunnista ei anna kappeleitaan muiden kuin seurakunnan jäsenten käyttöön, eikä muita soveliaita tiloja ole tarjolla. Hautaustoimilaki edellyttää vainajan katsomuksen ja toiveiden noudattamista, mutta suuressa osassa maatamme se ei ole mahdollista.

Vapaa-ajattelijain liitto ry katsoo, että hautaustoimilaki tulee uudistaa niin, että hyvinvointialueilla on hautaustoimen järjestämisvastuu. Hyvinvointialue voi tehdä sopimuksen alueen seurakuntien kanssa, mutta lisäksi tarjota tunnuksettomia, monikäyttöisiä ja muunneltavia seremoniatiloja kaikille halukkaille eri tarkoituksiin. Välittömänä toimenpiteenä hautaustoimea harjoittavat yhdistykset ja yhteisöt on otettava valtion taloudellisen tuen piiriin.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

-

Muut kommentit

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vapaa-ajattelijain liitto ry:n lausunto toimenpideohjelmaan

Vapaa-ajattelijain liitto ry uskonnottomien henkilöiden etu-, ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestönä toteaa seuraavaa:

Ketään ei saa syrjiä uskonnon tai vakaumuksen perusteella. Tämä tarkoittaa myös uskonnottomuuteen liittyvän syrjinnän kieltoa. Tämä koskee kaikkia Suomessa asuvia ja olevia, myös turvapaikanhakijoita ja maahan muuttaneita ihmisiä. Heitä ei pidä oletetusta lähtömaasta riippuen rodullistaa, olettaa eikä leimata esimerkiksi islaminuskoisiksi tai muun tunnetun uskontokunnan edustajaksi.

Maahan muuttanutkin voi edustaa mitä tahansa uskontoa tai olla uskonnoton. Jokaista on kohdeltava yksilönä, tekemättä oletuksia heidän taustansa perusteella. Uskonnottomuuteen liittyvän syrjinnän tunnistamiseksi, poistamiseksi ja ehkäisemiseksi tulee työskennellä suunnitelmallisesti.

Viranomaisten sekä oppilaitosten yhdenvertaisuussuunnitelmissa pitää kiinnittää huomiota uskonnottomuuteen liittyvän syrjinnän ehkäisyyn käytännössä. Erityinen huomio tulee kiinnittää varhaiskasvatuksen uusien yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen.

Päivähoidossa ja kouluissa tulee kunnioittaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden linjausta ”uskonnolliseen, katsomukselliseen ja puoluepoliittiseen sitouttamattomuuteen”. Tämän vuoksi päiväkodeissa ja kouluissa ei pidä sallia uskonnollista lähetystyötä eikä sisällyttää niiden vuosisuunnitelmiin ja päiväohjelmaan uskonnollisia tilaisuuksia, kuten ”kevätkirkko” tai ”joulu-kirkko”. Yhteinen kevätjuhla tai joulujuhla ovat eri asioita kuin uskonnolliset tilaisuudet.

Pidättäytymällä vain kaikille sopivaan ohjelmaan, vältetään lasten jakamista kahteen ryhmään. Huoltajien pakottaminen julkiseen uskonnolliseen tai vaihtoehtoisen tilaisuuden valintaan lastensa kautta rikkoo arkaluontoisen tiedon yksityisyyden suojaa. Jos koulupäivän ohjelmaan otetaan ja tarjotaan enemmistökirjon uskonnollisia tilaisuuksia, se voidaan kokea painostuksena osallistua niihin. Huoltajat voivat myös pelätä valintojensa suuntaan tai toiseen altistavan lapsensa kiusaamiselle ja syrjinnälle. Siksi uskonnolliset tilaisuudet tulisi pitää koulutyön ja päiväkotipäivän ulkopuolella. Samalla henkilöstön työaikaa säästyy kaikille yhteisen toiminnan kehittämiseen.

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka soveltuu periaatteessa kaikille. Siihen kohdistuu kuitenkin rakenteellista syrjintää, sillä sen opiskelu ei ole sallittu evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon jäsenille. Tämä rikkoo yhdenvertaisuutta ja on lapsen oikeuksien sopimuksen 2. artiklan vastainen. Elämäkatsomustiedon opiskelu tulisi sallia kaikille pikaisesti lyhyellä muutoksella perusopetus- ja lukiolakeihin.

Kunnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota ja panostaa elämäkatsomustiedon opetuksen laadukkaisiin järjestelyihin oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Tällä hetkellä liki 3000 lasta on peruskoulun katsomusaineiden opetuksen ulkopuolella ja saa oman uskonnollisen yhdyskunnan opetusta. Mielestämme koulun ei pidä suosia tällaista kouluopetuksen ulkopuolista uskonnollisen yhdyskunnan järjestämää uskonnonopetusta sillä, että oppilas vapautetaan kouluopetuksesta. Tämä on tärkeää myös maahan muuttaneiden perheiden lasten kannalta. Kun kaikki oppilaat alkavat osallistua johonkin katsomusaineen opetukseen, luontevaksi vaihtoehdoksi tulee eri uskontoihin nähden puolueeton elämäkatsomustieto. Tässä muutoksessa elämäkatsomustiedon kattavaan tarjontaan tarvitaan myös valtion avustusta kunnille.

Eriarvoistavia rakenteita Suomessa löytyy myös hautaustoimessa. Vapaa-ajattelijain liitto ry katsoo, ettei hautaustoimi ja siihen liittyen yksittäisen ihmisen kuolemaan ja hautaamiseen liittyvät asiat ole pelkästään yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvaa toimintaa, vaan sitä säätelee hautaustoimilaki. Valtiovalta on ulkoistanut hautaustoimen luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle ilman tarkempaa

vaatimusta yhdenvertaisuuslain noudattamisesta. Niinpä uskonnettomiin ja muiden luterilaiseen kirkkoon kuulumattomien vainajien ja heidän omaistensa kohtelu vaihtelee seurakunnittain. Syrjintä on laajaa erityisesti vainajan jäähyväistilaisuuden järjestämisessä. Suuri osa seurakunnista ei anna kappeleitaan muiden kuin seurakunnan jäsenten käyttöön, eikä muita soveliaita tiloja ole tarjolla. Hautaustoimilaki edellyttää vainajan katsomuksen ja toiveiden noudattamista, mutta suuressa osassa maatamme se ei ole mahdollista.

Vapaa-ajattelijain liitto ry katsoo, että hautaustoimilaki tulee uudistaa niin, että hyvinvointialueilla on hautaustoimen järjestämisvastuu. Hyvinvointialue voi tehdä sopimuksen alueen seurakuntien kanssa, mutta lisäksi tarjota tunnuksettomia, monikäyttöisiä ja muunneltavia seremoniatiloja kaikille halukkaille eri tarkoituksiin. Välittömänä toimenpiteenä hautaustoimea harjoittavat yhdistykset ja yhteisöt on otettava valtion taloudellisen tuen piiriin.

Toimenpideohjelman toimenpiteinä todetaan mm: Tuetaan yhdenvertaisuutta edistävien järjestöjen toimintaedellytyksiä kansalaisjärjestöstrategian toimenpiteillä.

Vapaa-ajattelijain liitto ry edistää toiminnassaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja kiinnittää huomiota erityisesti uskonnettomiin, uskonnollisiin yhteisöihin kuulumattomien edelleen eriarvoistavaan kohteluun monissa ihmiselämän tilanteissa sekä varhaiskasvatuksessa ja perus- ja lukio-opetuksessa. Lisäksi useat liiton jäsenjärjestöt harjoittavat hautaustoimea ja tarjoavat uskonnettoman vaihtoehdon, mutta eivät saa minkäänlaista tukea yhteiskunnalta. Toiminnastaan huolimatta Vapaa-ajattelijain liitto ry on jätetty kokonaan vaille toiminta-avustuksia vuodelle 2024, mikä on syrjivää. Kun Euroopan unionin peruskirjan 17. Artikla velvoittaa vuoropuheluun kirkkojen, uskonnollisten yhdyskuntien ja tunnustuksettomien katsomuksellisten yhteisöjen kesken, Suomessa valtiovallan tulisi myös tähän ajatukseen nojaten ryhtyä taas tukemaan myös uskonnettomiin ihmisoikeusjärjestöjen toimintaa, joka tähtää syrjinnän vähentämiseen ja ehkäisyyn sekä katsomusdialogiin.

Ylikoski Esa
Vapaa-ajattelijain liitto ry